

ΣΥΧΝΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΔΡΑΣΗ

«Ενίσχυση Σχεδίων Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας σε τομείς της RIS3»

1. Ποιοι είναι οι στόχοι της δράσης «Ενίσχυση Σχεδίων Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας σε τομείς της RIS3» στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας;

Βασικός στόχος της δράσης «Ενίσχυση Σχεδίων Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας σε τομείς της RIS3» είναι η ενίσχυση έργων ερευνητικής ανάπτυξης προϊόντων ή και υπηρεσιών σε επιχειρήσεις της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Στόχοι επίσης της δράσης αποτελούν:

- Η ενίσχυση της ικανότητας των επιχειρήσεων για δραστηριότητες ΕΤΑΚ και ιδιαίτερα η σύνδεση της έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα.
- Η υποστήριξη των επιχειρήσεων για τη βελτίωση, διαφοροποίηση ή αύξηση των παραγόμενων προϊόντων ή/και την ανάπτυξη νέων προϊόντων ή/και καινοτόμων διαδικασιών για την ενίσχυση της παραγωγικότητας, ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας αυτών.
- Η προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, καθώς και μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών οργανισμών.

2. Σε ποιους απευθύνεται η δράση;

Απευθύνεται σε υφιστάμενες επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να υλοποιήσουν τέτοιες δράσεις κατά μόνας ή σε συνεργασία με Οργανισμούς έρευνας και διάδοσης γνώσεων ή/και Λοιπούς Φορείς που αντιμετωπίζονται ως Οργανισμοί έρευνας και διάδοσης γνώσεων ή/και με άλλες επιχειρήσεις.

Αναλυτικότερα, πρόταση χρηματοδότησης μπορούν να υποβάλλουν:

- ✓ Μία Επιχείρηση (με το δικό της υφιστάμενο ερευνητικό τμήμα).
- ✓ Ομάδα Επιχειρήσεων ανεξαρτήτων μεταξύ τους (με υφιστάμενο ερευνητικό τμήμα τουλάχιστον μιας εξ αυτών).
- ✓ Μία ή Ομάδα Επιχειρήσεων, ανεξάρτητων μεταξύ τους, μέσω σύμβασης με Οργανισμούς έρευνας και διάδοσης γνώσεων ή με τα ερευνητικά τους τμήματα, είτε με Λοιπούς Φορείς που αντιμετωπίζονται ως Οργανισμοί έρευνας και διάδοσης γνώσεων
- ✓ Συμπράξεις Επιχειρήσεων με Οργανισμούς έρευνας και διάδοσης γνώσεων.

3. Ποιοι τομείς είναι επιλέξιμοι για τη δράση;

Οι επιλέξιμοι τομείς είναι ο τομέας της αγροδιατροφής και ο τομέας του μετάλλου (εξαιρουμένων των επιχειρήσεων του κλάδου του χάλυβα), οι οποίοι περιλαμβάνονται στη RIS3 της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

4. Υπάρχει διακριτός προϋπολογισμός ανά επιλέξιμο τομέα της δράσης;

Όχι, ο προϋπολογισμός της δράσης είναι ενιαίος. Δεν υπάρχει διακριτή χρηματοδότηση ανά τομέα.

5. Σε περίπτωση πραγματικής συνεργασίας επιχείρησης ή επιχειρήσεων μεταξύ τους ή/και με Οργανισμό έρευνας και διάδοσης γνώσεων, ποιος μπορεί να είναι ο κύριος εταίρος;

Ο κύριος εταίρος του έργου πρέπει να είναι Επιχείρηση, η οποία θα έχει και την ευθύνη για την άρτια υλοποίηση του έργου, με τον ορισμό κατάλληλου επιστημονικού υπεύθυνου. Επίσης, την ευθύνη υποβολής της αίτησης για χρηματοδότηση έχει ο κύριος εταίρος.

6. Σε περίπτωση σύμπραξης, θα πρέπει ο Επιστημονικός υπεύθυνος του έργου να προέρχεται από τον κύριο εταίρο ή μπορεί να ανήκει σε ερευνητικό οργανισμό ή άλλο μέλος του συνεργατικού σχήματος;

Ο κύριος εταίρος έχει την ευθύνη ορισμού Επιστημονικού Υπευθύνου του έργου. Ο Επιστημονικός Υπεύθυνος, που θα υποδείξει ο κύριος εταίρος δύναται να προέρχεται από συνεργαζόμενο ερευνητικό οργανισμό ή άλλο μέλος του συνεργατικού σχήματος.

7. Ποιοι φορείς θεωρούνται «Λοιποί φορείς που αντιμετωπίζονται ως ερευνητικοί οργανισμοί».

Λοιποί φορείς που αντιμετωπίζονται ως ερευνητικοί οργανισμοί μπορούν να είναι οι ακόλουθες οντότητες:

- α) Δημόσιες Υπηρεσίες, που ανήκουν στην Κεντρική Διοίκηση κατά την έννοια της παρ. 1στ του άρθρου 14 του Ν. 4270/2014 (Α' 143),
- β) Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (όπως Μουσεία με ανεξάρτητη νομική οντότητα κ.α.),
- γ) Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, που έχουν ιδρυθεί με Νόμο ή ΠΔ και επιχορηγούνται από το Κράτος και
- δ) Κοινοφελή Ιδρύματα που διέπονται από το Ν. 4182/2013, εφόσον πληρούν σωρευτικά τις παρακάτω προϋποθέσεις:
 - i. Οι κύριες δραστηριότητές του δεν είναι οικονομικές, σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την έννοια της κρατικής ενίσχυσης (2016/C 262/01).
 - ii. Υπάρχει στο Καταστατικό του Φορέα πρόβλεψη για δραστηριότητα έρευνας.
 - iii. Τα αποτελέσματα της έρευνας από το συγκεκριμένο ερευνητικό έργο θα διαχέονται ευρέως σε μη αποκλειστική και χωρίς διακρίσεις βάση, για παράδειγμα μέσω διδασκαλίας, βάσεων δεδομένων, δημοσιεύσεων ή λογισμικού ανοικτής πρόσβασης και
 - iv. Τυχόν κέρδη που προκύπτουν από το έργο θα επανεπενδύονται στις μη οικονομικές δραστηριότητες του Φορέα.

- v. Θα τηρείται διακριτή λογιστική παρακολούθηση για το συγκεκριμένο έργο, καθώς και διακριτή λογιστική παρακολούθηση των μη οικονομικών και (εάν υπάρχουν) οικονομικών δραστηριοτήτων του φορέα.
- vi. Δεν θα χορηγείται έμμεση κρατική ενίσχυση στις συμμετέχουσες στο συγκεκριμένο συνεργατικό σχήμα επιχειρήσεις λόγω ευνοϊκών όρων της συνεργασίας,
- βάσει της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Πλαίσιο σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την έρευνα και ανάπτυξη και την καινοτομία» (2014/C 198/01).

8. Είναι επιλέξιμα τα επενδυτικά σχέδια που αφορούν σε Βασική Έρευνα;

Όχι. Επιλέξιμα είναι τα επενδυτικά σχέδια που περιλαμβάνουν:

- εφαρμοσμένη ή βιομηχανική έρευνα ή/και
- πειραματική ανάπτυξη ή/και
- καινοτομία.

9. Μπορούν να υποβάλλουν πρόταση ή να συμμετέχουν σε επενδυτικό σχέδιο επιχειρήσεις, που έχουν την έδρα τους εκτός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας;

Ναί. Σύμφωνα με την πρόσκληση οι επιχειρήσεις θα πρέπει να δραστηριοποιούνται ή να δραστηριοποιηθούν στους επιλέξιμους ΚΑΔ, σύμφωνα με το Παράρτημα Χ της πρόσκλησης, εντός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (η παραγωγική μονάδα στην οποία θα πραγματοποιηθεί η επένδυση να βρίσκεται απαραίτητως εντός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας), μέχρι τη χρονική στιγμή καταβολής της ενίσχυσης, καθώς και να πραγματοποιήσουν τις αντίστοιχες δαπάνες στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας». Ο περιορισμός στον τόπο εγκατάστασης δεν ισχύει σε περίπτωση υπεργολαβίας.

10. Μπορούν να συμμετάσχουν στη δράση ερευνητικοί φορείς που έχουν την έδρα τους εκτός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας;

Ναί. Αρκεί να έχουν παράρτημα εντός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Σε περίπτωση που οι συνεργαζόμενοι Οργανισμοί Έρευνας και Διάδοσης Γνώσεων ή/και οι άλλοι φορείς που αντιμετωπίζονται ως Ερευνητικοί Οργανισμοί δεν δραστηριοποιούνται (δεν εδρεύουν και δεν έχουν παράρτημα) εντός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας θα ισχύει η πρόβλεψη του άρθρου 70 παρ. 2.β του Καν. 1303/2013: «Το συνολικό ποσό που χορηγείται βάσει του προγράμματος στις πράξεις οι οποίες υλοποιούνται εκτός της περιοχής του προγράμματος δεν υπερβαίνει το 15% της υποστήριξης από το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΤΘΑ σε επίπεδο προτεραιότητας». Ο περιορισμός δεν ισχύει σε περίπτωση υπεργολαβίας.

11. Ποιες κατηγορίες δαπανών μπορούν να περιλαμβάνονται στο επενδυτικό σχέδιο;

Οι επιλέξιμες κατηγορίες δαπανών είναι:

- i. Ενισχύσεις για συμμετοχή ΜΜΕ σε εμπορικές εκθέσεις (άρθρο 19 του ΕΕ 651/2014).
- ii. Ενισχύσεις για έργα έρευνας και ανάπτυξης (αρ. 25 του Καν. Ε.Ε. 651/2014) όπου το ενισχυόμενο μέρος του έργου έρευνας και ανάπτυξης πρέπει να

εμπίπτει πλήρως σε μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες κατηγορίες: βιομηχανική έρευνα, πειραματική ανάπτυξη, μελέτες σκοπιμότητας.

iii. Δραστηριότητες καινοτομίας για ΜΜΕ (άρθρο 28 του ΕΕ 651/2014).

Το κάθε σχέδιο μπορεί να αφορά είτε μόνο μια από τις ως άνω αναφερόμενες κατηγορίες, είτε συνδυασμό περισσοτέρων.

Τα επενδυτικά σχέδια που θα υποβληθούν στον τομέα της Αγροδιατροφής με ΚΑΔ που αφορούν πρωτογενή παραγωγή ή τον Τομέα της Αλιείας - Υδατοκαλλιέργειας δεν μπορούν να κάνουν χρήση των ενισχύσεων του αρ. 19 του Καν. ΕΕ 651/2014 «Ενισχύσεις για συμμετοχή ΜΜΕ σε εμπορικές εκθέσεις», παρά μόνο εκείνων των άρθρων 25 και 28 του ίδιου κανονισμού.

12. Ποια η διαφορά μεταξύ των δαπανών προσωπικού και των δαπανών έρευνας επί συμβάσει από φυσικά πρόσωπα;

Στις Δαπάνες προσωπικού υφίσταται παροχή υπηρεσιών από φυσικό πρόσωπο που εργάζεται υπό τις οδηγίες του δικαιούχου και, εάν δεν συμφωνηθεί διαφορετικά, ο τόπος εργασίας ταυτίζεται με τις εγκαταστάσεις του δικαιούχου (σε κάθε περίπτωση η παροχή υπηρεσιών γίνεται εντός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας). Ο τόπος εργασίας του φυσικού προσώπου, όπως και οι λοιπές συμβατικές υποχρεώσεις, προσδιορίζονται στη σύμβαση εργασίας. Το αποτέλεσμα της εργασίας ανήκει στον δικαιούχο. Το κόστος για την αμοιβή του φυσικού προσώπου, συμβατικό τίμημα, καθορίζεται με βάση τις προσφερόμενες ώρες εργασίας και δεν είναι σημαντικά διαφορετικό από αυτό που έχει ο δικαιούχος για προσωπικό του το οποίο εκτελεί παρόμοια καθήκοντα ή αν δεν έχει τέτοιο προσωπικό, από αυτό που απαντάται στην αγορά για παρόμοια θέση και εμπειρία. Το αντικείμενο της σύμβασης δεν καλύπτει πάγιες και διαρκείς ανάγκες του δικαιούχου.

Στην περίπτωση της έρευνας επί συμβάσει από φυσικά πρόσωπα, η υλοποίηση του τμήματος του έργου που αναλαμβάνει το φυσικό πρόσωπο υλοποιείται στην έδρα του ιδίου με χρήση των δικών του υποδομών. Το τμήμα του έργου μπορεί να υλοποιείται και στην έδρα του δικαιούχου, αν αυτό συμφωνηθεί.

Είναι προφανές ότι για την συγκεκριμένη κατηγορία το φυσικό πρόσωπο θα πρέπει να ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και κατά συνέπεια να λειτουργεί ως ατομική επιχείρηση τηρώντας την φορολογική νομοθεσία. Επιπλέον, στην περίπτωση των συμβάσεων της κατηγορίας δαπανών «έρευνα επί συμβάσει» που θα υλοποιηθούν για λογαριασμό δημοσίων φορέων, ισχύουν τα προβλεπόμενα στο Άρθρο 36 της ΥΑΕΚΕΔ.

13. Είναι ο ΦΠΑ επιλέξιμος ως δαπάνη;

Ο ΦΠΑ θεωρείται μη επιλέξιμος για τη δράση, εκτός της περίπτωσης που δεν είναι ανακτήσιμος, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας για τον ΦΠΑ. Ο ΦΠΑ είναι επιλέξιμη δαπάνη, εφ' όσον ο δικαιούχος δεν έχει δικαίωμα έκπτωσης του ΦΠΑ σύμφωνα με τις διατάξεις του κώδικα ΦΠΑ, όπως εκάστοτε ισχύει. Ειδικότερα, είναι επιλέξιμη δαπάνη εφόσον βαρύνει δαπάνες που χρησιμοποιούνται για την άσκηση εξαιρούμενων ή απαλλασσόμενων του ΦΠΑ δραστηριοτήτων του δικαιούχου. Ο ΦΠΑ, που μπορεί να ανακτηθεί με οποιονδήποτε τρόπο δεν είναι επιλέξιμη δαπάνη ακόμη και εάν δεν ανακτάται από το δικαιούχο. Ο ΦΠΑ, που βαρύνει δαπάνες, που χρησιμοποιούνται για την άσκηση δραστηριοτήτων, που υπάγονται στα ειδικά καθεστώτα κατά αποκοπή καταβολής του φόρου δεν είναι επιλέξιμη δαπάνη. Στις

περιπτώσεις που ο ΦΠΑ βαρύνει δαπάνες οι οποίες χρησιμοποιούνται τόσο για την άσκηση δραστηριοτήτων για τις οποίες δεν παρέχεται δικαίωμα έκπτωσης, όσο και για την άσκηση δραστηριοτήτων για τις οποίες παρέχεται το σχετικό δικαίωμα, ο ΦΠΑ είναι επιλέξιμη δαπάνη κατά το ποσοστό, που δεν μπορεί να ανακτηθεί. (ΣΔΕ, άρθρο 22, Κ. 1303/2013, άρθρο 69, παρ.3).

14. Εντός ποιού χρονικού διαστήματος κρίνονται οι δαπάνες επιλέξιμες;

Ως ημερομηνία έναρξης επιλεξιμότητας των δαπανών ορίζεται η ημερομηνία υποβολής της πρότασης, ενώ η ημερομηνία λήξης ταυτίζεται με την ημερομηνία λήξης του επενδυτικού σχεδίου.

Το σύνολο των παραστατικών δαπανών θα πρέπει να έχει εκδοθεί εντός του χρονικού διαστήματος αυτού. Εξαιρέση αποτελούν τα παραστατικά δαπάνης απασχόλησης των ορκωτών λογιστών που τυχόν θα ελέγξουν το οικονομικό αντικείμενο του έργου, τα οποία θα είναι επιλέξιμα μέχρι και τρεις (3) μήνες από τη λήξη κάθε έργου.

15. Ποια θεωρείται ως ημερομηνία έναρξης του χρόνου υλοποίησης του έργου;

Ως ημερομηνία έναρξης του χρόνου υλοποίησης του έργου λαμβάνεται η ημερομηνία έκδοσης της Απόφασης Ένταξης/Χρηματοδότησης των έργων.

16. Ποιο είναι το κατώτερο και ποιο το ανώτερο όριο επιλέξιμου προϋπολογισμού για ένα επενδυτικό σχέδιο; Αν ο προϋπολογισμός της υποβληθείσας πρότασης βρίσκεται εκτός των ορίων που ορίζει η δράση, η πρόταση απορρίπτεται;

Ο επιχορηγούμενος προϋπολογισμός κάθε επενδυτικής πρότασης δυνητικού δικαιούχου ενίσχυσης μπορεί να κυμαίνεται από 50.000 € έως 1.500.000 €.

Κάθε δυνητικός δικαιούχος μπορεί να πραγματοποιήσει επενδυτική πρόταση με προϋπολογισμό μεγαλύτερο του μέγιστου επιχορηγούμενου προϋπολογισμού. Στην περίπτωση αυτή, παρόλο που οι υπερβάλλουσες δαπάνες δεν επιχορηγούνται, αντικείμενο αξιολόγησης και παρακολούθησης-ελέγχου αποτελεί το σύνολο της επενδυτικής πρότασης. Το σύνολο του υπερβάλλοντος κόστους καλύπτεται αποκλειστικά με ιδιωτική συμμετοχή.

Σε κάθε περίπτωση ο επιχορηγούμενος προϋπολογισμός κάθε επενδυτικής πρότασης πρέπει να είναι μεγαλύτερος του κατώτερου τιθέμενου ορίου.

17. Ποιοι είναι οι τρόποι καταβολής της δημόσιας χρηματοδότησης;

I. **Προκαταβολή** (δυνητική) σε ποσοστό μέχρι 40% της δημόσιας χρηματοδότησης, εφόσον ο δικαιούχος προσκομίσει ισόποση εγγυητική επιστολή προκαταβολής από αναγνωρισμένο προς τούτο πιστωτικό ίδρυμα, η οποία εκδίδεται υπέρ του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης Στερεάς Ελλάδας, με διάρκεια ισχύος είτε αορίστου χρόνου, είτε ορισμένου χρόνου με λήξη μετά την καταληκτική ημερομηνία ολοκλήρωσης της επένδυσης.

II. **Ενδιάμεση δόση:** Καταβάλλεται έπειτα από υποβολή αιτήματος ενδιάμεσης επαλήθευσης από το δικαιούχο και έγκριση της υποβληθείσας, από το αρμόδιο όργανο, έκθεσης ενδιάμεσης επαλήθευσης, όπου και προσδιορίζεται το ύψος των επιλέξιμων δαπανών του έργου μέχρι τη στιγμή της υποβολής του αιτήματος και η αναλογούσα δημόσια χρηματοδότηση. Μπορεί να υποβληθεί το πολύ ένα Αίτημα Επαλήθευσης- Πιστοποίησης, μετά την εκτέλεση τουλάχιστον του 40% του επιχορηγούμενου φυσικού και οικονομικού

αντικειμένου (υποβληθείσες δαπάνες). Σωρευτικά, η ενδιάμεση καταβολή μαζί με την τυχόν ληφθείσα προκαταβολή, στον εκάστοτε δικαιούχο, δεν μπορούν να υπερβούν το 70% της εγκεκριμένης δημόσιας χρηματοδότησης.

- III. **Αποπληρωμή:** Καταβάλλεται κατόπιν υποβολής του αιτήματος τελικής επαλήθευσης από το δικαιούχο και μετά την επιτόπια επαλήθευση της ολοκλήρωσης του έργου, την οριστική παραλαβή του και την Βεβαίωση Ολοκλήρωσης της Πράξης. Στο στάδιο αυτό οριστικοποιείται το τελικό επιλέξιμο προς χρηματοδότηση κόστος του έργου, καθώς και η αναλογούσα αυτού δημόσια χρηματοδότηση σε συνδυασμό με την ικανοποίηση ή όχι των απαιτήσεων της απόφασης ένταξης.

18. Ποιά είναι η διάρκεια υλοποίησης των εγκεκριμένων έργων;

Η χρονική διάρκεια υλοποίησης των έργων είναι έως 3 έτη (κατ' ελάχιστον 18 μήνες). Ως ημερομηνία έναρξης κάθε έργου λαμβάνεται η ημερομηνία έκδοσης της Απόφασης Ένταξης/Χρηματοδότησης των έργων.

19. Υπάρχουν αναλυτικές πληροφορίες για τα περιεχόμενα ανά πεδίο, των εντύπων Ι.1 και Ι.2;

Ναι. Υπάρχουν αναλυτικές οδηγίες στα παραρτήματα «Ι.1: ΕΝΤΥΠΟ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΜΕΡΟΣ 1» και «Ι.2: ΕΝΤΥΠΟ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΜΕΡΟΣ 2», τα οποία είναι συνημμένα στο σώμα της δημοσιευμένης πρόσκλησης.

20. Ποιο δικαιολογητικό απαιτείται σύμφωνα με το αρ. 40 του Ν.4488/2017, αναφορικά με το εάν έχουν επιβληθεί πρόστιμα που έχουν αποκτήσει τελεσίδικη & δεσμευτική ισχύ, για παραβάσεις εργατικής νομοθεσίας:

Παράβαση «υψηλής» ή «πολύ υψηλής» σοβαρότητας (3 πρόστιμα/3 έλεγχοι), Αδήλωτη εργασία (2 πρόστιμα/2 έλεγχοι), για τους λόγους του άρθ.39;

Το απαιτούμενο δικαιολογητικό είναι μια σχετική βεβαίωση από το οικείο Τμήμα του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας ή σε περίπτωση που δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα, προσκομίζεται σχετική ένορκη κατάθεση μάρτυρα (νομίμου εκπροσώπου επιχείρησης) ενώπιον συμβολαιογράφου.

21. Ποια δικαιολογητικά αναρτώνται στο Π.Σ.Κ.Ε. (Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων) και ποια αποστέλλονται ταχυδρομικά;

Στο Π.Σ.Κ.Ε. αναρτώνται τα δικαιολογητικά που περιλαμβάνονται στο Κεφάλαιο «8: Διαδικασία Υποβολής και Παραλαβής Αίτησης Χρηματοδότησης» της πρόσκλησης. Τα ίδια δικαιολογητικά αποστέλλονται και ταχυδρομικά εντός του χρονικού διαστήματος που θέτει η πρόσκληση.

22. Μπορεί ένας Οργανισμός Έρευνας και Διάδοσης Γνώσεων ή ένας φορέας που εμπίπτει στους «Άλλους φορείς που αντιμετωπίζονται ως Ερευνητικοί Οργανισμοί» να χρησιμοποιήσει υπεργολάβο; Αν ναι, ποιο είναι το ποσοστό συγχρηματοδότησης της (επιλέξιμης) δαπάνης;

Μπορεί, όσον αφορά μόνο την περίπτωση 4 του Κεφαλαίου 2 της πρόσκλησης, όπου οι ερευνητικοί οργανισμοί είναι δικαιούχοι σε σύμπραξη με επιχειρήσεις. Πρόκειται για τη δαπάνη (δ) του άρθρου 25 της ενότητας 6.1. «επιλέξιμες δαπάνες»: «δ) δαπάνες για έρευνα επί συμβάσει, γνώσεις και διπλώματα ευρεσιτεχνίας που αγοράστηκαν ή ελήφθησαν με άδεια εκμετάλλευση από

εξωτερικές πηγές με τήρηση της αρχής των ίσων αποστάσεων, καθώς και δαπάνες για συμβουλευτικές και ισοδύναμες υπηρεσίες χρησιμοποιούμενες αποκλειστικά για το έργο». Το ποσοστό ενίσχυσης είναι αυτό που έχει ο ερευνητικός φορέας στο συνεργατικό σχήμα και για τις υπόλοιπες δαπάνες του. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να τεκμηριώνεται η σκοπιμότητα της δαπάνης αυτής.

23. Σε περίπτωση που ένας δικαιούχος φορέας έρευνας συμπεριλάβει στην ομάδα του προσωπικό (ως φυσικό πρόσωπο) από άλλο φορέα έρευνας, λόγω εξειδικευμένης γνώσης, το εν λόγω προσωπικό θεωρείται υπεργολάβος ή όχι;

Αν ο ερευνητής αποτελεί ή αποτελέσει μόνιμο ή ορισμένου χρόνου ή με σύμβαση μίσθωσης έργου προσωπικό και εξειδικεύεται η φύση της προσφερόμενης εργασίας σε σχέση με το έργο, η δαπάνη εντάσσεται στις «δαπάνες προσωπικού». Εφόσον το φυσικό πρόσωπο δραστηριοποιείται και παράσχει τις υπηρεσίες του ως ελεύθερος επαγγελματίας η δαπάνη μπορεί να συμπεριληφθεί στις δαπάνες «έρευνα επί συμβάσει».

24. Ατομική επιχείρηση ιδρύθηκε βάσει Taxisnet στις 4/12/13 με μοναδικό αντικείμενο δραστηριότητας τις εργασίες διαμόρφωσης ή ανέγερσης κτίσματος (ΚΑΔ 41202001). Στις 27/12/16 γίνεται διακοπή της παραπάνω δραστηριότητας (λόγω ολοκλήρωσης των εργασιών) και γίνεται έναρξη της κανονικής δραστηριότητας με ΚΑΔ, ο οποίος είναι επιλέξιμος για την προκήρυξη. Σε αυτήν την περίπτωση και σύμφωνα με το Παράρτημα V περί προβληματικής επιχείρησης, η επιχείρηση εξετάζεται ως ΜΜΕ που έχει κλείσει ή δεν έχει κλείσει τριετία;

Η επιχείρηση είναι ατομική με έναρξη το 2013 (με άλλη μεν δραστηριότητα) και αλλαγή δραστηριότητας το 2016. Για την εξέταση περί προβληματικής επιχείρησης, η επιχείρηση θεωρείται ΜΜΕ που έχει κλείσει τριετία λειτουργίας.

25. Ποια δικαιολογητικά θα πρέπει να καταθέσει ένας φορέας εφόσον δεν αποτελεί μέλος σύμπραξης αλλά υπεργολάβος;

Δεν υπάρχει υποχρέωση υποβολής κανενός δικαιολογητικού από τους φορείς που συμμετέχουν ως υπεργολάβοι στη φάση της υποβολής της αίτησης χρηματοδότησης.

26. Σε σχέση με τις δαπάνες απόσβεσης στην κατηγορία δαπανών «Δαπάνες για όργανα & εξοπλισμό», μπορεί να εφαρμοστούν οι διατάξεις του Ν.4172/2013, που προβλέπει ετήσιο συντελεστή φορολογικής απόσβεσης 40% για δαπάνες εξοπλισμού και οργάνων, που χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες εκτέλεσης επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας;

Οι αποσβέσεις της κατηγορίας δαπανών «Δαπάνες για όργανα & εξοπλισμό» θα γίνεται με βάση τον Ν.4172/2013, την ΠΟΛ 1111/2016 και την αριθμ. 109343/12/11-7-2017 ΚΥΑ του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και του Υφυπουργού Οικονομικών: «Κριτήρια χαρακτηρισμού δαπανών επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας των επιχειρήσεων» (ΦΕΚ Β' 2351/11.07.2017). Αφορά τόσο τους ιδιωτικούς, όσο και τους δημόσιους φορείς που συμμετέχουν στην δράση.

27. Μπορεί μια επιχείρηση να προσφύγει σε δανεισμό για την κάλυψη της ιδιωτικής συμμετοχής;

Για την κάλυψη της ιδιωτικής συμμετοχής, ο δυνητικός δικαιούχος της ενίσχυσης μπορεί να χρησιμοποιήσει ιδίους πόρους (ίδια συμμετοχή) ή/και δάνειο, όπως ειδικότερα ορίζεται στην Πρόσκληση της Δράσης. Ο τραπεζικός δανεισμός δεν είναι υποχρεωτικός. Εφόσον η επιχείρηση προσφύγει σε δανεισμό, το δάνειο που θα χρησιμοποιηθεί είναι δυνατόν να υποστηρίζεται από τα χρηματοδοτικά εργαλεία του ΕΣΠΑ, υπό την προϋπόθεση ότι η σώρευση αυτή δεν οδηγεί σε υπέρβαση της υψηλότερης έντασης ή του υψηλότερου ποσού ενίσχυσης που εφαρμόζεται στις ενισχύσεις του αντίστοιχου άρθρου του Καν. ΕΕ 651/2014.

28. Μπορεί να είναι δικαιούχος μια επιχείρηση που σύμφωνα με τον κύκλο εργασιών (ή ετήσιο ισολογισμό) και τον αριθμό των εργαζομένων κατατάσσεται στις πολύ μικρές επιχειρήσεις;

Ναι, μια «πολύ μικρή» επιχείρηση αποτελεί δυνητικό δικαιούχο και λαμβάνει το ίδιο ποσοστό επιχορήγησης με το ποσοστό που λαμβάνει μια «μικρή» επιχείρηση. Σημειώνεται ότι οι ορισμοί της ΜΜΕ καθώς και των ανεξαρτήτων μεταξύ τους ΜΜΕ είναι σύμφωνα με το Παράρτημα Ι του Κανονισμού ΕΕ651/2014 και παρατίθενται στο Παράρτημα ΙV της Πρόσκλησης.

29. Τι εννοείται «Μέγιστο επιχορηγούμενο μικτό κόστος ανά ανθρωπομήνα ανέρχεται στο ποσό των 3.500€» στις Δαπάνες Προσωπικού; Αφορά και το προσωπικό με σύμβαση μίσθωσης έργου. Το ΦΠΑ περιλαμβάνεται στο όριο αυτό;

Στην περίπτωση μονίμου προσωπικού, το μικτό κόστος περιλαμβάνει τις εργοδοτικές εισφορές και αφορά το ημερολογιακό έτος, δηλαδή 12 μήνες. Επομένως, μικτό κόστος ανά ανθρωπομήνα = (συνολικές αποδοχές ημερολογιακού έτους προ κρατήσεων + εργοδοτικές εισφορές ημερολογιακού έτους)/12. Σημειώνεται ότι στην περίπτωση που το ύψος της μηνιαίας αμοιβής για κάποιο άτομο υπερβαίνει, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, τις 3.500 ευρώ, το μέγιστο επιχορηγούμενο κόστος από τη Δράση ανέρχεται μέχρι το ποσό των 3.500 ευρώ.

Αναφορικά με το προσωπικό με σύμβαση μίσθωσης έργου, περιλαμβάνονται και οι εργοδοτικές εισφορές, εφόσον αυτό προβλέπεται στην σχετική σύμβαση. Ο ΦΠΑ, όπου αποτελεί επιλέξιμη δαπάνη σύμφωνα με την Πρόσκληση της Δράσης, περιλαμβάνεται στο όριο αυτό.

Σε κάθε περίπτωση για τις δαπάνες προσωπικού ισχύουν οι κανόνες επιλεξιμότητας που αναφέρονται στο Άρθρο 12 της ΥΑΕΚΕΔ (ΥΑ 110427/ΕΥΘΥ1020/20.10.2016).

30. Στις συμβάσεις μίσθωσης έργου προβλέπεται τήρηση φύλλων χρονοχρέωσης; Η αμειβόμενη εργασία είναι σύμφωνα με τις προσφερόμενες ώρες ή με παραδοτέα; Με ποιο τρόπο υπολογίζεται η αμοιβή του έκτακτου προσωπικού με σύμβαση μίσθωσης έργου και η τμηματική της καταβολή;

Γενικά στις συμβάσεις μίσθωσης έργου δεν προβλέπεται η τήρηση μηνιαίων αναλυτικών απολογιστικών φύλλων χρονοχρέωσης, δεδομένου ότι το συμβατικό αντικείμενο αφορά σε υλοποίηση και παράδοση έργου.

Οι συμβάσεις μίσθωσης έργου δεν είναι συμβάσεις εργασίας, συνδέονται με τα παραδοτέα ή και τα σχετικά πακέτα εργασίας, η αξία των οποίων (συμβατικό τίμημα) εκτιμάται με βάση τον απαραίτητο για την υλοποίηση τους ανθρωποχρόνο. Η τμηματική καταβολή μίας σύμβασης μίσθωσης έργου είναι επιλέξιμη εφόσον αντιστοιχεί σε ενδιάμεσο παραδοτέο της σύμβασης, το οποίο συμβάλλει στην

υλοποίηση των ενδιάμεσων ή τελικών πακέτων εργασίας ή παραδοτέων του έργου-πράξης.

Σε περίπτωση που τηρούνται φύλλα χρονοχρέωσης, η αμοιβή θα προκύπτει ως συνάρτηση του καταγεγραμμένου χρόνου απασχόλησης.

Σημειώνεται ότι για τις δαπάνες προσωπικού ισχύουν οι κανόνες επιλεξιμότητας που αναφέρονται στο Άρθρο 12 της ΥΑΕΚΕΔ (ΥΑ 110427/ΕΥΘΥ1020/20.10.2016).

31. Οι δαπάνες μισθοδοσίας του τακτικού προσωπικού φορέων της Κεντρικής Διοίκησης και ΝΠΔΔ που συμμετέχουν σε ένα ερευνητικό έργο συμπεριλαμβάνονται στον προϋπολογισμό του έργου; Πώς αποφεύγεται η διπλή χρηματοδότηση των δαπανών;

Διευκρινίζεται ότι η χρέωση της δαπάνης του τακτικού προσωπικού φορέων της Κεντρικής Διοίκησης και ΝΠΔΔ για απασχόληση στην πράξη είναι επιλέξιμη, αν το προσωπικό αυτό απασχολείται στην πράξη για την εκτέλεση δραστηριοτήτων, τις οποίες ο δικαιούχος δεν θα εκτελούσε εάν δεν είχε αναληφθεί η υλοποίηση της πράξης. Ο χρόνος απασχόλησης του προσωπικού στην πράξη δεν αποτελεί ιδία συμμετοχή. Η διασφάλιση της μη διπλής χρηματοδότησης επιτυγχάνεται με την μη χρηματοδότηση των σχετικών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού και από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, παρότι το σύνολο των δαπανών δηλώνονται στο έργο για συγχρηματοδότηση.

Σημειώνεται ότι για τις δαπάνες προσωπικού ισχύουν οι κανόνες επιλεξιμότητας που αναφέρονται στο Άρθρο 12 της ΥΑΕΚΕΔ (ΥΑ 110427/ΕΥΘΥ1020/20.10.2016).

32. Υπάρχει περιορισμός στην κατανομή του Π/Υ μεταξύ των εταίρων;

Δεν υπάρχει σχετικός περιορισμός.

33. Υπάρχει περιορισμός στον αριθμό των συμμετεχόντων εταίρων (επιχειρήσεων ή/και φορέων έρευνας);

Δεν υπάρχει σχετικός περιορισμός.

34. Σε ατομικές επιχειρήσεις το φυσικό πρόσωπο-ιδιοκτήτης που συμμετέχει στην ομάδα έργου δικαιούται αμοιβής;

Δαπάνες προσωπικού για την εργασία του ιδιοκτήτη ατομικής επιχείρησης δεν είναι επιλέξιμες.

35. Τα ποσά προηγούμενης ρύθμισης ασφαλιστικών εισφορών μπορούν να θεωρηθούν επιλέξιμες δαπάνες;

Όχι, όλες οι επιλέξιμες δαπάνες πρέπει να αφορούν αποκλειστικά στην περίοδο υλοποίησης του ερευνητικού έργου.

36. Είναι επιλέξιμη η δαπάνη υπεργολάβου από το εξωτερικό;

Ναι, αναφορικά με την ανάθεση υπεργολαβικού έργου σε παρόχους εγκατεστημένους εκτός χώρας, δεν υπάρχει σχετικός περιορισμός. Συγκεκριμένα, στην κατηγορία δαπάνης «έρευνα επί συμβάσει», και όπου αλλού προβλέπεται υπεργολάβος, είναι επιλέξιμη η δαπάνη υπεργολάβου από το εξωτερικό (φυσικό ή νομικό πρόσωπο), προκειμένου να παρέχει εξειδικευμένες υπηρεσίες, με την κατάλληλη τεκμηρίωση.

Υπενθυμίζεται ότι στην Αίτηση Χρηματοδότησης πρέπει να τεκμηριώνεται η «αναγκαιότητα» πρόσληψης υπεργολάβου. Σε κάθε περίπτωση, το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του οργάνου επαλήθευσης – πιστοποίησης δαπανών περιλαμβάνει την επιβεβαίωση του εύλογου του κόστους των επιλέξιμων δαπανών, σύμφωνα με την Απόφαση ένταξης. Σημειώνεται ότι η παροχή υπηρεσίας θα πραγματοποιείται

μέσω σύμβασης που θα συναφθεί μεταξύ των δύο μερών, όπου θα υπάρχει περιγραφή του φυσικού αντικειμένου της έρευνας ή/και περιγραφή του προς ανάθεση ερευνητικού έργου.

Οι συμβάσεις αυτές, όπως και όλες οι συμβάσεις που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της Δράσης, πρέπει να φέρουν νόμιμη θεώρηση από τη φορολογική αρχή, εφόσον απαιτείται από την ισχύουσα νομοθεσία. Επιπλέον, σε περίπτωση που οι δικαιούχοι είναι φορείς του δημόσιου ή ευρύτερου δημόσιου τομέα και ενεργούν ως αναθέτουσες αρχές, απαιτείται η τήρηση των διαδικασιών που προβλέπει ο ν. 4412/2016 (Α' 147) "Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών" όπως ισχύει.

37. Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για επιχείρηση που υλοποιεί ή συμμετέχει σε επενδυτικό σχέδιο, το οποίο περιλαμβάνει βιομηχανική έρευνα ή πειραματική ανάπτυξη, ώστε να δικαιούται την προσαυξημένη ένταση ενίσχυσης;

Η προσαυξημένη ένταση της ενίσχυσης για τη βιομηχανική έρευνα και την πειραματική ανάπτυξη ισχύει, εάν πληρούνται μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις (αρκεί να πληρείται το ένα από τα ακόλουθα σημεία, το σημείο i ή το ii) :

- i. το έργο προβλέπει πραγματική συνεργασία:
 - ✓ μεταξύ επιχειρήσεων από τις οποίες τουλάχιστον μία είναι ΜΜΕ και καμία μεμονωμένη επιχείρηση δεν φέρει άνω του 70 % των επιλέξιμων δαπανών, ή
 - ✓ μεταξύ μιας επιχείρησης και ενός ή περισσότερων οργανισμών έρευνας και διάδοσης γνώσεων, οι οποίοι φέρουν τουλάχιστον το 10% των επιλέξιμων δαπανών και έχουν δικαίωμα να δημοσιεύουν τα αποτελέσματα των ερευνών τους
- ii. τα αποτελέσματα του έργου διαδίδονται ευρέως μέσω συνεδρίων, δημοσιεύσεων, αποθετηρίων ελεύθερης πρόσβασης ή μέσω δωρεάν λογισμικού ή λογισμικού ανοικτής πηγής.

Σημειώνεται ότι πραγματική συνεργασία, σύμφωνα με την επεξήγηση του όρου που δίνεται στην αρχή της αναλυτικής πρόσκλησης είναι: Η συνεργασία μεταξύ δύο τουλάχιστον ανεξάρτητων μερών για την ανταλλαγή γνώσεων ή τεχνολογίας ή για την επίτευξη κοινού στόχου βάσει του καταμερισμού της εργασίας, στην περίπτωση που τα μέρη καθορίζουν από κοινού το αντικείμενο του συνεργατικού έργου, συμβάλλουν στην υλοποίησή του και αναλαμβάνουν από κοινού τους κινδύνους, καθώς και τα αποτελέσματά του. Ένα ή περισσότερα μέρη μπορεί να επιβαρύνονται με το πλήρες κόστος του έργου και άρα να απαλλάσσονται τα λοιπά μέλη από τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους του. Η έρευνα επί συμβάσει και η παροχή ερευνητικών υπηρεσιών δεν θεωρούνται μορφές συνεργασίας.

Προκειμένου μία επιχείρηση-δυναμικός δικαιούχος να επωφεληθεί της προσαυξημένης έντασης ενίσχυσης, με αιτιολογία ότι «τα αποτελέσματα του έργου διαδίδονται ευρέως μέσω συνεδρίων, δημοσιεύσεων, αποθετηρίων ελεύθερης πρόσβασης ή μέσω δωρεάν λογισμικού ή λογισμικού ανοικτής πηγής», τότε, τα αποτελέσματα της έρευνας (όχι μόνο τα συνολικά παραδοτέα του έργου) θα πρέπει να διαδοθούν στο ευρύτερο δυνατό βαθμό, τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο (Ε.Ε.). Οι ανωτέρω προτάσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν στο χρονοπρογραμματισμό τους και ένα σχέδιο δράσεων για τη διάδοση των ερευνητικών αποτελεσμάτων του έργου.

38. Η διαχείριση του Έργου και η διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων μπορούν να αποτελούν ξεχωριστές ενότητες εργασίας; Τι Κατηγορία Δραστηριότητας θα πρέπει να επιλεγεί για τις ενότητες αυτές;

Η διαχείριση του Έργου και η διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων δεν μπορούν να αποτελούν διακριτές Ενότητες Εργασίας γιατί δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ένα από τα επιλέξιμα Είδη Έρευνας ή μία από τις Επιλέξιμες Κατηγορίες Δραστηριότητας της Δράσης, σε συμφωνία με τον εφαρμοζόμενο Κανονισμό 651/2014. Για την διαχείριση η αντίστοιχη ανθρωποπροσπάθεια διαμοιράζεται στις Ενότητες Εργασίας. Σημειώνεται ότι δεν είναι επιλέξιμες στις δαπάνες προσωπικού οι αμοιβές διοικητικού προσωπικού (όπως λογιστές και γραμματείς), δεδομένου ότι σύμφωνα με την Αναλυτική Πρόσκληση στην κατηγορία Δαπάνες προσωπικού «περιλαμβάνονται αμοιβές για το προσωπικό (ερευνητές και τεχνικοί) που απασχολείται στο πλαίσιο της υλοποίησης του έργου». Η ανάγκη για τέτοιο προσωπικό (λογιστές και γραμματείς) σχετίζεται με τις έμμεσες δαπάνες που στην περίπτωση των Ερευνητικών Οργανισμών δίνεται το σχετικό ποσοστό 15% επί των δαπανών προσωπικού. Αντίστοιχα και η διάχυση των αποτελεσμάτων με το αντίστοιχο κόστος θα πρέπει να «μοιράζεται» στις σχετικές Ενότητες Εργασίας. Συχνά οι δραστηριότητες διάχυσης (π.χ. συμμετοχή σε συνέδριο) σχετίζεται με ένα ή περισσότερα παραδοτέα. Οπότε στην αντίστοιχη Ενότητα Εργασίας θα αναφέρεται και η σχετική δραστηριότητα διάχυσης, πιθανά ως ένα επιπλέον παραδοτέο.

39. Η δαπάνη απασχόλησης του ορκωτού λογιστή σε ποιον από τους φορείς ενός συνεργατικού έργου/Συμπράξεων θα χρεωθεί; Στον συντονιστή μόνο ή σε κάθε δικαιούχο της Πράξης ξεχωριστά;

Οι ορκωτοί λογιστές που τυχόν χρησιμοποιηθούν για να ελέγξουν το οικονομικό αντικείμενο του έργου, επιλέγονται από τον κάθε δικαιούχο και η δαπάνη για την απασχόλησή τους είναι επιλέξιμη εφόσον πραγματοποιείται μέχρι και τρεις (3) μήνες από τη λήξη κάθε έργου. Στην περίπτωση συνεργατικού έργου, οι ορκωτοί λογιστές επιλέγονται και πάλι σε επίπεδο δικαιούχου. Τόσο η σύνταξη της σχετικής έκθεσης/βεβαίωσης όσο και η αμοιβή γι' αυτήν, πρέπει να πραγματοποιείται ξεχωριστά για κάθε δικαιούχο του έργου.

40. Στις «Δαπάνες οργάνων και εξοπλισμού» αναφέρεται: «όταν τα όργανα και ο εξοπλισμός δεν χρησιμοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια ζωής τους για το έργο, επιλέξιμες θεωρούνται μόνον οι δαπάνες απόσβεσης που αντιστοιχούν στη διάρκεια του έργου....». Τι νοείται διάρκεια ζωής για το έργο; Ένα μηχάνημα που θα χρησιμοποιείται συνεχώς επί τρία χρόνια, αλλά οι αποσβέσεις του είναι 8χρονες, τι επιλέξιμες δαπάνες έχει;

Αν η αξία ενός οργάνου ή ενός μηχανήματος, που χρησιμοποιείται για τις ανάγκες του έργου, αποσβένεται εντός της διάρκειας του έργου είναι επιλέξιμο το σύνολο της αξίας. Αν ο χρόνος της απόσβεσης υπερβαίνει τον χρόνο χρήσης κατά τη διάρκεια του έργου επιλέξιμο θεωρείται μόνον το ποσό των αποσβέσεων εντός της χρονικής διάρκειας του έργου.

41. Στις «Δαπάνες οργάνων και εξοπλισμού» αναφέρεται: «Δεν θεωρείται επιλέξιμη δαπάνη η ενοικίαση εξοπλισμού...». Το leasing μπορεί να είναι επιλέξιμη δαπάνη;

Επιλέξιμες θεωρούνται μόνον οι δαπάνες απόσβεσης οργάνων και εξοπλισμού, που αντιστοιχούν στη διάρκεια του έργου. Το leasing δεν είναι επιλέξιμη δαπάνη.

42. Οι δαπάνες ενέργειας, ύδρευσης κ.λπ. μπορούν να συμπεριληφθούν στις «Λοιπές λειτουργικές δαπάνες» με τα παραστατικά τους κι όχι στις «Έμμεσες λειτουργικές δαπάνες»;

Όχι. Οι δαπάνες ενέργειας, ύδρευσης, τηλεπικοινωνιών, υπηρεσιών καθαριότητας, ενοικίων, διοικητικού προσωπικού καθώς και άλλες έμμεσες δαπάνες εντάσσονται αποκλειστικά στις «Έμμεσες λειτουργικές δαπάνες».

43. Θεωρείται επιλέξιμη η δαπάνη ενοικίασης χωραφίου για πειραματικό αμπελώνα;

Η δαπάνη είναι επιλέξιμη κατά το ποσό που αντιστοιχεί στη διάρκεια του έργου. Εντάσσεται στις «Έμμεσες λειτουργικές δαπάνες».